

לח א"ח... עתה ע"ב ש"ב... ש"ב ט"ו

הלון פרק שביעי עירובין

דכל פחות מ'... ש"ב ע"ב

דכל פחות מ'... ש"ב ע"ב... ש"ב ט"ו

מסורת הש"ס

אין טועמין מפירוניה... ר"פ ע"ב

אין טועמין מפירוניה... ר"פ ע"ב

אין טועמין מפירוניה... ר"פ ע"ב

אין טועמין מפירוניה... ר"פ ע"ב

אין טועמין מפירוניה... ר"פ ע"ב

אין טועמין מפירוניה... ר"פ ע"ב

אין טועמין מפירוניה... ר"פ ע"ב

אין טועמין מפירוניה... ר"פ ע"ב

מסורת הש"ס

אין טועמין מפירוניה... ר"פ ע"ב

אין טועמין מפירוניה... ר"פ ע"ב

אין טועמין מפירוניה... ר"פ ע"ב

אין טועמין מפירוניה... ר"פ ע"ב

אין טועמין מפירוניה... ר"פ ע"ב

אין טועמין מפירוניה... ר"פ ע"ב

אין טועמין מפירוניה... ר"פ ע"ב

אין טועמין מפירוניה... ר"פ ע"ב

תבן שבעה ומשדו... אסורין... שמוע

תבן שבעה ומשדו... אסורין... שמוע

תבן שבעה ומשדו... אסורין... שמוע

תבן שבעה ומשדו... אסורין... שמוע

תבן שבעה ומשדו... אסורין... שמוע

תבן שבעה ומשדו... אסורין... שמוע

תבן שבעה ומשדו... אסורין... שמוע

תבן שבעה ומשדו... אסורין... שמוע

תבן שבעה ומשדו... אסורין... שמוע

תבן שבעה ומשדו... אסורין... שמוע

תבן שבעה ומשדו... אסורין... שמוע

תבן שבעה ומשדו... אסורין... שמוע

תבן שבעה ומשדו... אסורין... שמוע

תבן שבעה ומשדו... אסורין... שמוע

תבן שבעה ומשדו... אסורין... שמוע

תבן שבעה ומשדו... אסורין... שמוע

רבינו הונא

פחות מ' פחות מ'...

פחות מ' פחות מ'...

פחות מ' פחות מ'...

פחות מ' פחות מ'...

פחות מ' פחות מ'...

פחות מ' פחות מ'...

פחות מ' פחות מ'...

מסורת הש"ס

אין טועמין מפירוניה... ר"פ ע"ב

אין טועמין מפירוניה... ר"פ ע"ב

אין טועמין מפירוניה... ר"פ ע"ב

תבן שבעה ומשדו... אסורין... שמוע

תבן שבעה ומשדו... אסורין... שמוע

Handwritten notes in Hebrew script at the bottom left of the page.

קשיא לרב דאמר מבטלין [וחזורין ומבטלין], דאליבא דרב דאמר התם דתנאי היא הא מגי רבנן היא, והוא דאמר כר' אליעזר³³⁰, ולמאן דסבר התם דלאו תנאי היא, אמר לך, דהכא נמי בדין הוא דלא הוה צריך למתני וחבירו מותר, אלא דלישנא יתירא קתני, אגב דמפרש כלהו דיני, ומיהו מדנקט תלמודא האי שנויא בהדיא, משמע דס"ל דהכין הלכתא, וכדסבר רבא דהוה בתרא, וכדכתבי בפרק הדר בס"ד³³¹.

לא צריכא לר' עקיבא דאמר תחומין דאורייתא מהו [דתימא] נגזר דילמא אתי לאחלופי קמ"ל. כן גרשיי ז"ל³³², ופי' [הוא] ז"ל, מהו דתימא נגזור דילמא אתי לאחלופי וליקח מתחום שאינו שלהם, וקא עברי אדאורייתא. ע"כ, וק"ל, דאפילו לר' עקיבא ליכא איסורא דאורייתא אלא כשיוצא חוץ לתחום, אבל לעומד תוך התחום ולהביא מחוץ לתחום תוך ד' אמות, אין בו איסור לר' עקיבא יותר מלרבנן³³³, לכך נראה לפרש, מהו דתימא ליחוש דילמא אתי לאחלופי להביא מחוץ לתחום, ולא ראמי אנפשיה ונפיק מחוץ לתחום כדי להביא אצלו, וקא עברי אדאורייתא.

מתני, כיצד משתתפין במבוי, פי', חדא מינייהו נקט, וה"ה לערובי חצרות, ואין ביניהם אלא שזה בפת וזה אפילו בשאר אוכלין כדלקמן³³⁴, ומשום הכי לא חשו³³⁵ בגמרא לעירובי חצרות אם צריך לזכות אם לא, כמו שעשו³³⁶ בתחומין וערובי תבשילין, דפשיטא להו דמה שאמרו במבואות בזה ה"ה לחצרות, ובגמ' ³³⁷ אמרינן זאת אומרת חלוקין עליו חביריו על ר' יהודה דקאמר עירובי חצרות אינם צריכים דעת, דאלמא חצר ומבוי חדא דינא אית להו. וכן פירשו הראב"ד ז"ל³³⁸ ושאר המפרשים ז"ל.

→ ומזכה כו'. ובפ"ק דמציעא³³⁹, תנן גבי מציאת בנו ובתו הגדולים הרי אלו שלהם אבל מציאת בנו ובתו הקטנים הרי אלו שלו, ונחלקו שם שמואל ור' יוחנן, דשמואל אמר גדול גדול ממש וקטן קטן ממש, ור' יוחנן אמר לא גדול גדול ממש ולא קטן קטן ממש, אלא כל שסמוך על שלחן אביו אפי' הוא גדול זהו קטן, וקטן שאינו סמוך על שלחן אביו זהו גדול. וקי"ל התם כר' יוחנן, דשמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן³⁴⁰.

וכתבו בתוספות³⁴¹ משמו של ר"ת ז"ל, דמשנתינו נמי כפלוגתא דהתם, ולר' יוחנן גדול וסמוך על שלחן אביו זה קטן שידו כיד אביו ואינו מזכה על ידו, וקטן שאינו סמוך על שלחן אביו שמוכה על ידו. ומיהו עבדו ושפחתו העברים, אע"פ שסמוכין על שלחן מזכה על ידם, משום דהנהו אוכלין בידם³⁴² גינהו, וכשם שמציאתן לעצמן³⁴³ כך מזכה על ידם. וה"ה מי שמגדל יתום בתוך ביתו³⁴⁴, אע"פ שסמוך על שלחן מזכה על ידו, שהרי מציאתו לעצמו. וא"ת, והרי אשתו דמציאתה של בעל, וסמוכה על שלחן מסתמא, ואפ"ה קתני שמוכה על ידה. י"ל, דהיא נמי כאוכלת בשכרה דמי, ואנן תרתי בעינן, שאוכלת משלו ומציאתן שלו. ומיהו בפ' בתרא דגדרים³⁴⁵ אוקמה רב בשיש לה בית בחצר, דמגו דזכיא לנפשה זכיא נמי לאחריני, ולדבריו מתני' בשאינה ניוזנת משלו, דאי לא, כי אית לה בית בחצר מאי הוי, דהא לא בעיא לעירובי, דיוצאה בה בעירוב בעלה וכדאי' לעיל בפרק הדר³⁴⁶ גבי האחין שאוכלין על שולחן אביהם, שאם עירוב בא אצלם עירוב אחד לכולם, ואפילו לשמואל, וכ"ש לרב דאמר מקום פיתא גורם, דלדידיה אפי' במקבלי פרס מאביהן יוצאין בעירובו כל שעירוב בא

336 להלן פ, א. 337 פ, ב. 338 ל"מ מי שהביאו, ובמאירי (פ, א ד"ה כשם) כ"כ בפשיטות. 339 יב, א. 340 כדלעיל מז, ב וכן איתא בסדר תנו"א סי' לא. 341 בד"ה ומזכה ובב"מ יב, ב ד"ה רבי, והובא גם בהגהות מיימוניות פ"א מעירובין וברא"ש סי' ח. וראה בספר הישר סי' שלג. 342 [צ"ל: בשכרם]. 343 גם זה קאי בשיטת ר"ת שכ' התוס' בשמו, ושם כ' בשם ר"י דהטעם משום דבעבדים ליכא טעמא דאיבה ומשו"ה אין מציאתן שלו. 344 ראה בבבאור הלכה סי' שסו סי' ד"ה וע"י. 345 פח, ב. ועי' בבעל המאור כאן ובכסף משנה פ"א מערובין ה"כ. 346 עב, ב.

300 כן כתבו בתוס' דבור המתחיל והא. 331 שם בד"ה ולענין פסק. 332 רבנו אתי לאפוקי מגי' ד"ש: דלמא אתי לבטולי להו, (וראה בדק"ס אות ו), וכן גירסת המאירי כאן, ופי' שמא יבא לבטל תורת התחומין בטלטולו מן הצד האחר. 333 רבנו חולק בזה על שיטת רש"י דתחומי כלים גם הם מדאורייתא. ומיהו כ"ה גם דעת הרמב"ן בלקוטות לעיל יז, ב ומג, ב, ועי' במג"א סי' תד סק"א שהביא בזה מח' מהרלב"ח ומהר"ם אלשקר, (ועי' בהעמק שאלה סי' כו), וראה מש"כ בד' רבנו ב, דברי יחזקאל סי' ז ענף ג ובחזו"א סי' קיב סקי"ב ובמצוין שם. 334 פא, א. 335 אצ"ל: בעו. ובנדפס: חשיב.

5

אצלו, ומשנתנו העירוב בא אצלו, כי הוא מזכה לכלם, אלא ודאי דמתני' בשאינה סמוכה על שלחנו. ואליבא דר' יהודה בן בתירא שהוא מתיר ³⁴⁷ בנשים המקבלות פרס מבעליהן, מתני' אף ³⁴⁸ כשאינה מקבלת פרס מבעלה, אבל לר' יהודה בן בבא, שהלכה כמותו ³⁴⁹, שהוא אוסר בנשים, אתיא מתני' אף במקבלת פרס, וצריכה עירוב לעצמה, ומגו דזכיא לנפשה זכיא גמי לאחרני. אבל בנו ובתו ועבדו ושפחתו הכנענים שהם סמוכין על שלחנו, אע"פ שיש להם בית בחצר אינם צריכין עירוב, ולית בהו מגו, ולפיכך אינו מזכה על ידם. כל זה מיסודם של רבותי בעלי התוס' ז"ל. אבל רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל ³⁵⁰ סובר, דמשנתנו כפשוטה, גדול גדול ממש וקטן קטן ממש, ואפילו לר' יוחנן, דלא נחלק ר' יוחנן אלא התם גבי מציאה, דכל דסמוך על שלחנו אם אין מציאתו שלו איכא איבה, אבל במה שהאב רוצה לזכות לאחרים ע"י בניו, זוכים הם לאחרים כאינש דעלמא, וזה שלא הוזכרה כאן מחלקותם של שמואל ור' יוחנן כלל. וכן דעת מורי הרב ז"ל ³⁵¹, והוא הנכון, וכן דעת הגאונים ז"ל ³⁵².

נתמעט ³⁵³ האיכל מוסיף ומוכה. פירוש, דס"ל לת"ק דאפילו סוף עירוב בעי שיעור, אבל אנן כר' יוסי קי"ל, דאמר בסיפא דמתני' דסוף עירוב אפי' בכל שהוא. והא דקתני מוסיף ומוכה, י"ל כשבא לערב להם משלו. ואין צריך להודיע, ואפילו בשמערב משלהם, דחוקה הוא דניחא להו, כיון שידעו בתחלת העירוב ³⁵⁴.

347 לעיל עג, א. 348 תיבה זו מיותרת.
 349 ראה ברבנו לעיל שם דבור המתחיל ר' יהודה. 350 בחדושו לבי"מ יב, ב וכ"כ ברשב"א ומאירי כאן בשם יש אומרים (וראה גם בשו"ת המיוחסות לרמב"ן סי' ריג) וכ"כ בחי' הר"ן ב"מ שם, וכ"ד הרמב"ם בהל' ערובין פ"א ה"כ, ובאור זרוע (סי' קפב) כ"כ בשם רבנו שמשון (ובשמו גם בסמ"ג ה' ערובין ובתוס' הרא"ש ב"מ שם ובהגמ"י שם סי' י, ע"ש) והביא ראיה לזה ממה שלא הוזכר בירושלמי בפרקין פלוגתא דשמואל ור' יוחנן לענין ערוב. וצ"ב אמאי לא הוכיח כן מגמ' דילו, [וכמ"ש באמת רבנו בסמוך: וזה שלא הוזכרה כאן מח' של שמואל ור' יוחנן], ומיהו בירושלמי שלפנינו הובא מח' זו אף לענין ערוב, וכנראה שקבלה היתה בידי

נתוספו עליהם דיורין ³⁵⁵ מוסיף ומוכה וצריך להודיע. פירוש, דלגבי תחלת עירוב ס"ל להאי הוא ³⁵⁶ דתחלת עירוב צריך דעת, אבל אנן כר' יהודה קי"ל דאמר ³⁵⁷ דמערבין שלא לדעת. כתב רבי ³⁵⁸, כי עכשיו שמערבין בתחלת השנה לכל שבתות השנה, ואע"פ שנתוספו דיורין בעיר אין צריך להוסיף בשבילם, שמתחלה מתכוונין לזכות לכל הבא, ואע"פ שאין מוכין להן בפ"י, (לכל) [דכל] הצבור מתנה עליהם שיהנו בו אפילו העתידים לבא. ומיהו אם ניתוספו דיורין לאחר שנתמעט העירוב מן השיעור, דהיינו שתי סעודות, אפשר שצריך להוסיף מחמתו, שהרי הם לא היו בתחלת העירוב עד עכשיו, ולדידהו תחלת עירוב הוא ³⁵⁹. ולכן צריך לשמרו תמיד שיהיה בו שיעור ב' סעודות. ובגמ' ³⁶⁰ מפרש, דשיעור שתי סעודות היינו פחות משיעור י"ח גרוגרות.

גמרא. וצריך ³⁶¹ להגביה מן הקרקע טפח. פירושו הגאונים ³⁶² והרמב"ם ז"ל ³⁶³, דאפי' בשמערב משלהם קאמר, וכדתניא לקמן ³⁶⁴ ומשלהם צריך להודיע ומגביה מן הקרקע טפח. וטעמא דמלתא משום הכירא, שתהא ניכרת בין החביות שהיא לשם עירוב. ולדבריהם, כשהן שותפין בחבית ששינונו בפרק הדר ³⁶⁵ שאין צריכין לערב, כ"ש שצריך שתהא גבוה משאר מחביות להכירא. ואין זה במשמע, גם אין הטעם מחזור בעצמו ³⁶⁶. ולפיכך הנכון כדפרש"י ז"ל ³⁶⁷, דהא דשמואל במערב משלו על אחרים, כי כשהוא מזכה להם ע"י אחר צריך הזוכה להגביה מן הקרקע טפח כדי לקנותם בהגבהה, שההגבהה קונה בכל מקום ואפילו בדברים גסים וכבדים, כדאיתא בבבא

הראשונים ז"ל דלא גרסינן ההיא סוגיא הכא. 351 הרא"ה ז"ל. 352 אולי נתכוון בזה להר"ף. 353 משנה לקמן פ, ב. וגם לפני הרשב"א היתה משנה זו כאן. 354 כ"כ בחי' הרשב"א. 355 תיבה זו ליתא לפנינו. 356 [צ"ל: תנא]. 357 לקמן פ, ב. 358 הרשב"א בחדושו להלן פא, א ד"ה ופרוסה, והובא בב"י ובשו"ע סי' שסו ס"ט, וע"ש בבאור הגר"א ומשנ"ב. 359 הרשב"א שם הניח דין זה בצ"ע. 360 פ, ב. 361 לפנינו: צריך. 362 כ"כ בשם בחי' הרשב"א, וראה באוצר הגאונים כאן. 363 בהל' ערובין פ"א ה"ז, וע"ש במגיד משנה. 364 פ, א. 365 עא, א. 366 ראה ברבנו לעיל סח, א ד"ה ב"ש. 367 בד"ה צריך, וכ"מ מד' התוס' ומדברי ר"ג גאון שהביא במאורות,

בתרא ³⁶⁸ דמש קונה ³⁶⁹, וכי קרקע, ארישא וכן הוא בתוספ צריך לזכות, וז כל שהוא ³⁷¹ וז עליכם. ע"כ. דקדושוין ³⁷² ש כדכתב הוא ש דסגי בטפח. ז שכתב דבכל מי בפ"ק ³⁷⁵ גבי בירושלמי ³⁷⁶, בהפיכה. וליכא זוכה בקל וכן דעת אחרת מל כבבא מציעא ³ הא דאמרו' ה איכא למידק, דמלא לוגמיו שוורו ברביעי ומורי ז"ל און לאו דוקא, א ונראה כמלא

ע"ש. ³⁶⁸ כאן, ויש להו מוכר, וכי קו ברש"י שם ריו כל שהוא, זאי הגר"א. ואף ל ברבנו לעיל יז וכ"ה גי' רבנו זו כלל. ב"ב פו, א ד ד"ה צריך, וז כ"כ, ואולי ה קדושוין שם ד' ואדרבה ריצ להגבהה טפח קרי להו מע דבעלמא ג' [משהו] דלא ובתוס' הרא" ³⁷⁶ ב"ק פ"ג (וע"ש ברא" תירץ הרשב

7

לעבד שיוצא מתחת רבו לחירות. וחכמים אומרים בכסף בין ע"י עצמו בין ע"י אחרים, ע"י עצמו דיש קנין לעבד בלא רבו, וע"י אחרים דזכות הוא לו, והוא הדין לשטר על ידי אחרים, דזכות הוא לעבד שיוצא מתחת רבו לחירות, ועל ידי עצמו דגיטו וידו באין לו כאחד. ור' שמעון סבר בשטר על ידי אחרים דוקא, וה"ה לכסף, מדקתני בבביתא אף בשטר על ידי אחרים, על ידי אחרים אין על ידי עצמו לא, בכסף משום דסבירא ליה דאין קנין לעבד בלא רבו, והלכך בכסף על ידי עצמו לא, ושטר משום דאין גיטו וידו באין כאחד, והלכך בשטר ע"י עצמו לא, וזכות הוא לעבד שיוצא מתחת רבו לחירות הלכך בין בכסף בין בשטר ע"י אחרים הוא יוצא.

ואינו מחוור ¹²⁷ דהא לא משמע דחכמים דמתני' היינו חכמים דפליגי עליה דר' שמעון, חדא דהא בתר ר"ש קתני במתני' ובלבד שיהא הכסף משל אחרים, ואם איתא ליקדמיה וליתנייה גבי חכמים. ועוד דסכינא חריפא מפסקא למתני'. ועוד דמלישנא דגמ' לא משמע הכי, דקתני אלא בכסף בין ע"י עצמו בין ע"י אחרים בשטר ע"י אחרים אין ע"י עצמו לא ומני ר' שמעון היא, דאלמא ר' שמעון בכסף בין ע"י עצמו בין ע"י אחרים סבירא ליה, וחכמים דמתני' היינו ר' שמעון ¹²⁸. מחלוקת לא במשנתנו עצמה נשנו, והיינו שלש מחלוקות: דר' מאיר סבר בכסף ע"י אחרים דוקא משום דקבלת רבו גרמה לו, ולא ע"י עצמו דאין קנין לעבד בלא רבו, ואפילו בעל מנת ¹²⁹, ובשטר ע"י עצמו דגיטו וידו באין כאחד, ולא ע"י אחרים דחוב הוא לו ואין חבין לאדם שלא בפניו. ור' שמעון — דהיינו חכמים דמתני' — סבר דכסף אף ע"י עצמו דיש קנין לעבד בלא רבו בעל מנת, דליכא מאן דפליג בהא אלא ר"מ לבדו, ובשטר ע"י אחרים דוקא משום דזכות הוא לעבד, ובהני תרתי אית ליה לר' שמעון כרבנן, אבל ע"י עצמו לא דלית ליה גיטו וידו באין כאחד, ובהא פליג אדרבנן ¹³⁰, דרבנן סבירא להו גיטו וידו באין

כאחד כדמוכח ברפ"ק דגטין ובמתני' דבפרק הזורק ו[ב]מאי דפריש עלה רבא כדכתיבנא לעיל ¹³¹, והיינו שלש מחלוקות. והא דקתני בדר' שמעון אף, לאו אכסף דנפשיה קאי, אלא אכסף דר"מ, דשמעיה לר"מ דאמר בכסף על ידי אחרים ולא ע"י עצמו, אבל שטר ע"י עצמו אין, ואמר ליה אף בשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו, כלומר כמו שאתה אומר בכסף אף אני אומר כן בשטר. ובמקצת נוסחאות ¹³² לא גרסי' אף. ובתוספתא מפורש כן דתניא התם בפ"ק דמכילתין ¹³³ קונה את עצמו בכסף ע"י אחרים ובשטר ע"י עצמו מפני שהוא כנותן משמאלו לימינו דברי ר"מ, וחכמים אומרים בכסף ע"י עצמו ובשטר ע"י אחרים ובלבד שיהא כסף של אחרים ואומר לו על מנת שאין לך רשות אלא לפדות, ר' שמעון בן אלעזר אומר משום ר"מ אף ¹³⁴ בשטר על ידי אחרים אבל לא ע"י עצמו, ע"כ בתוספתא. וזה מבואר שלא כדברי רש"י ז"ל וחכמים היינו ר"ש ידידיה, דאילו חכמים דעלמא בשטר אף ע"י עצמו סבירא להו, דגיטו וידו באין לו כאחד, כדאמרן.

ולענין פסק הלכה קי"ל כחכמים דבין בכסף בין בשטר בין ע"י עצמו בין ע"י אחרים, ומשמע גמי דבכסף שע"י אחרים אפילו בעל כרחו, דכיון דאשכחן לר"מ דאית ליה הכי משום דקבלת רבו גרמה לו, ולא אשכחן רבנן דפליגי עליה בהדיא, לכאורה אינהו גמי כר"מ סבירא להו בהא ¹³⁵, כדכתיבנא לעיל ¹³⁶. ורבי אלפסי ז"ל כתב בכסף ע"י אחרים אע"פ שנתנו לרב שלא מדעתו של עבד, דקי"ל זכות הוא לעבד שיוצא לחירות. משמע דס"ל לרב ז"ל דבעל כרחו לא, אלא דוקא שלא מדעתו, ושיאמר העבד כששמע רוצה אני, אבל צווח לא יצא לחירות, דכי אמרינן זכין לו לאדם שלא בפניו ה"מ בשנתרצה כששמע, אבל בצווח לא, כדאמרינן בפרק יש נוחלין ¹³⁷. ובשטר הסכימה

דמתני' היינו ר' שמעון, דכיון דרבנן פליגי עליה, לא הוו קרו במתניתין "חכמים" ליחיד. והרמב"ן והריטב"א יישבו את זה. 131 ד"ה והא קיי"ל. 132 וכ"כ תוס' הנ"ל והרמב"ן והריטב"א. 133 הלכה ד. 134 ע"י רמב"ן וריטב"א שכתבו דל"ג בתוספתא: אף. 135 וכ"כ הרמב"ן עיי"ש וכן דעת הריטב"א ושיטה לא נודע למי. 136 ד"ה מכדי. 137 בבא

דעת רבותינו הצו עד שישמע ויאמ לא, וכן דעת הרוב משום דזכין לאדם שלא. זכין לאדם שלא. אני, אבל בצווח. דא"ר אלעזר אמו משמע לכאורה די אמר להו ר"מ, מ עבד כהן שברח וכי תימרו כתב ו ושביק ליה. [דא לפוסלו מן התרו דאי לא אף זה צווח ואמר דלא בשטר שחרוריה. [דהכא] *139 אפיל שאני דלאו זכות מצד עצמו דכתי מיהו מצד שנפשו זכות, ואע"פ שד שלא בפניו, אבל דמתירו בבת חורי זכין לו מ"מ, ואפי

בתרא קלח, א. וד"ה נעריבניהו, וכן לפי כ"ג. 9 140 בנדפס ובכ"ג ונראה שט"ס הוא. והגמ' שם דנה הא חשיב זכות או לא, שבוה הוא פוסלו מ ליה גיטא ופסיל ל מתרומה ללא האח חשיב חובה משום והבנו מקשה ע"ז ד כיון שיכול לצווח. היא בנטילתם אם ה דאם הם היו פוסט ואין להביא ראיה לגמרי, דבוכייתם פוסלים אותו מתרו את זכיותם, ברם ו הכי א"כ אמאי אמ פעולה שיש בה ח לא יחשיב חובה, ד:

חידושי הרשב"א מס' קדושין כ"ג. ע"ג
ועל מחלוקת רבנן

דעת רבותינו הצרפתים ז"ל¹³⁸ שאינו בעל כרחו עד שישמע ויאמר רוצה אני, [אבל¹³⁹ בצווח משום דזכין לאדם שלא בפניו הוא, ולא אמרו זכין לאדם שלא בפניו אלא כששמע ואמר רוצה אני, אבל בצווח לא. וקשיא לי דהא בשמעתא דא"ר אלעזר אמרנו לר"מ כו' דבפ"ק דגיטין¹⁴⁰ משמע לכאורה דלרבנן אפי' בעל כרחו נמי, דהא אמר להו ר"מ מה תשיבוני על התרומה שאלו עבד כהן שברח אוכל בתרומה וזה אינו אוכל, וכי תימרו כתב ליה גיטא וזריק ליה, עריק ליה ושביק ליה. [דאלמא]¹³⁹ משמע דיכול הוא לפוסלו מן התרומה בע"כ בשטר ע"י אחרים, דאי לא אף זה¹⁴⁰ אוכל הוא בתרומה, דאי בעי צווח ואמר דלא נחא ליה דלזכי ליה האי בשטר שחרוריה¹⁴¹. ואי לאו דמסתפינא אמינא [דהכא]¹³⁹ אפילו בעל כרחו נמי, ומתנת ממון שאני דלאו זכות גמור הוא, ואדרבה חוב הוא מצד עצמו דכתיב¹⁴² ושונא מתנות יחיה, אלא מיהו מצד שנפשו של אדם מחמתן קרינן ליה זכות, ואע"פ שהוא מצד עצמו חובה זכין לו שלא בפניו, אבל גט שחרור דזכות גמור הוא דמתירו בבת חורין ומכניסו לכלל מצות כישראל, זכין לו מ"מ, ואפילו עומד צווח בטלה דעתו אצל

כל אדם. ואע"פ שבמצאיה ובנכסי הגר ובלקט שכחה ופאה דזכות גמור הוא וגר קטן שהטבילוהו על דעת ב"ד שאין זכין לו בעל כרחו, כדאמרינן בפ"ק דכתובות¹⁴⁵ הגדילו יכולין למחות. הכא שאני דאלו איתיה לעבד כאן כייפינן ליה לקבוליה בעל כרחיה, כי ליתיה נמי מזכינן ליה בעל כרחיה, ומשא"כ באשה דאף על גב דמגרשה בעל כרחיה, ע"י אחרים לא, משום דחוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא בפניו, אבל הכא דזכות הוא לו, ויוצא¹⁴⁶ בעל כרחו, זכין לו בעל כרחו. ועוד שלא יהא רבו עבד לעבדו ויהא מפסיד רצון נפשו בעקשותו של עבד. וגדולה מזו אמרו¹⁴⁷ טול אתה שיעור ואני פחות שומעין לו כדי שלא יהא זה מפסיד בעקשותו של זה. ורשב"ג דפליג ואמר שאין שומעין לו הא מתמהינן עליה מאי טעמיה, ומהדרינן משום דאמר ליה אי במתנה לא נחא לי דכתיב ושונא מתנות יחיה, אלמא אי לאו דחובה היא לו מצד זה כייפינן ליה. כנ"ל.

מאי טעמיה דר' שמעון יליף לה לה מאשה. ואע"ג דרבנן נמי לה לה מאשה גמרי, סבירא להו דלאו לכלוהו מילי דעבד גמרינן ליה אלא לגופו של גט שיהא גיטו של זה כגיטה של אשה¹⁴⁸. וטובא איכא בפרק השולח כי האי גוונא דמר משוה להו

בתרא קלח, א. 138 תוס' הרא"ש בד"ה מכדי וד"ה נערבינהו, וכן דעת הריטב"א. 139 התוספת לפי כ"ג. *139 כ"ה בנדפס ובכ"פ ובכ"ג. 140 בנדפס ובכ"ג ובכ"פ נוסף כאן: שברח. ונראה שט"ס הוא. ואולי צ"ל שלא ברח. 141 הנה הגמ' שם דנה האם נטילת גט שחרור ע"י אחרים חשיב זכות או לא, האמר ר"מ דלא חשיב זכות כיון שבוה הוא פוסלו מן התרומה, וכי תימר אי בעי זריק ליה גיטא ופסיל ליה, פירוש כיון דיש בידו לפוסלו מתרומה ללא האחרים, א"כ כשנוטלים האחרים לא חשיב חובה משום שפוסלו בתרומה, וחשיב זכות, ורבנן מקשה ע"ז דאף באחרים אינם פוסלים בתרומה כיון שיכול לצווח. ובדעת ש"ר נראה דהתם הדין הוא בנטילתם אם הוא מעשה זכות או לא, וע"ז אמרו דאם הם היו פוסלים אותו בתרומה לא הוי זכות, ואין להביא ראיה ממה שיכול לבטל את זכיותם לגמרי, דבזכיותם הוי מעשה חובה כיון שבוה הם פוסלים אותו מתרומה, ואף שיש בידו אפשרות לבטל את זכיותם, ברם בפעולתם יש חובה. דאי לא נימא הכי א"כ אמאי אמרו "זכין לאדם שלא בפניו, אף פעולה שיש בה חובה תועיל, דכיון שיכול לבטלה לא יחשיב חובה, דאף זכות גמורה יכול לבטלה כ"ש

במקום שיש בו חובה. כל זה הוא לשיטת שאר ראשונים. 143 ע"י ברכת שמואל ס"י יד. 145 יא, א. 146 בכ"פ ובכ"ג ובנדפס: ועוד דיוצא בעל כרחו. 147 בבא בתרא יג, ב. 148 ורש"י כתב דרבנן גמרי הכי מה אשה מקבלת גיטה אף עבד מקבל גט. ודבריו צ"ע דמה צריך ללמוד מאשה דהעבד עצמו מקבל גיטו, דהא כיון דס"ל לרבנן דגיטו וידו באין כאחד הרי הוא מוציא את הגט להשות שאינה שלו. ובהכרח צ"ל בדעת רש"י דהוא סובר דהך דינא דגיטו וידו באין כאחד לא הוי אמרינן מסברא אלא מכיון דילפינן ג"ש לה לה מאשה מה אשה מקבלת גיטה אף עבד מקבל גט, וכיצד יכול העבד לקבל גט הרי ידו כיד רבו ובהכרח דגיטו וידו באין כאחד, וזהו דמקשינן בגמ' מ"ט דר"ש דכיון דיש לנו ג"ש א"כ אמאי אמר ר"ש דע"ז עצמו לא. ומשינן דר"ש דריש ג"ש איפכא, וכ"כ הפני יהושע עיי"ש. ורבנן דלא כתב כרש"י נראה דס"ל כדעת הר"ן לקמן טו סוע"ב בדפי הרי"ף שכתב דגם ר"ש ס"ל דגיטו וידו באין כאחד, אלא דס"ל דמהיקשא דלה לה מאשה ילפינן דלא סגי בגיטו וידו באין כאחד, דבעינן דומיא דאשה, דמה אשה בשעת גתינה נותן לרשות שאינה שלו אף בעבד בעינן דלפני זכיותו יתן לרשות שאינה

בפרק
זיבנא
בדר'
אכסף
אחרים
ואמר
לומר
שטר.
זפתא
קונה
עצמו
ר"מ,
ע"י
זר לו
ומעון
י על
פתא.
היינו
ע"י
אחד,
בין
שמע
זרחו,
שום
רבנן
ר"מ
רב"י
ע"פ
זכות
ז"ל
אמר
יצא
פניו
לא,
ימה
ליה,
גב"ן
י"ל.
לכה
זא:
ב"א
בבא

פירושי

רבינו יהונתן מלונל

על

מסכת פסחים

נערך ויצא לאור מכת"י

עם הערות וביאורים

שביבי אש

מאת

הרב שמואל אליעזר שטרן

מכון מעין התורה

בני ברק — תשמ"ב

76 ד, ב. [מאי טעמא. לא הוי מקח טעות. דהניחא ליה לאינש וכו'. אפילו יהיה קפיד הוא בזה עד שמביאו לב"ד, לא שמעינן ליה, דבטלה דעתו אצל כל אדם (I).]

שכיבי אש

סגי במסירת מפתח. וכעין זה ס"ל להראב"ד לענין אכילת פירות דלא הוי חזקה גמורה לענין קנין גוף הקרקע, אלא לגבי קניית תשמישים ופירות בלבד וכמבואר בקצוה"ח סי' קפ"ט. ונהי דמדברי הראשונים ז"ל משמע דאין לחלק בין שכירות לקניה גמורה, דהא אמרינן כשם שקרקע נקנית בכסף בשטר ובחזקה אף שכירות קרקע כן, יש ליישב בפשיטות דהא קנין מסירת מפתח אינו אלא מתורת קנין חזקה דמהני לענין תשמישין ופירות ודו"ק. ועיין בקרבן נתנאל כאן אות ד' ובמגיני שלמה כאן מ"ש לתרץ באופן אחר.

ברם לקושטא דמילתא איכא למימר דאין להוכיח מהאי לישנא דלדעת רבינו מסירת המפתחות קבוצה, והכין חזינא מלשונן של הנמוקי"י כאן שכתב וז"ל על המשכיר לבדוק, שהרי עדיין לא קנאו השוכר ובא החיוב ברשות המשכיר. ואף על פי שהחזיק השוכר או נתן כסף או עשו שטר בשכירות כדין קניית קרקע, דשכירות קרקע כקנין קרקע אפילו הכי כיון שלא מסר לו המפתח אינו יכול ליכנס שם ולבער עכ"ל, הרי דנקיט כלשון רבינו בתחילת דבריו ואפילו הכי מסיק לבסוף דמסירת מפתחות אינו מטעם קנין אלא כדי שיוכל ליכנס ולבדוק וכדעת התוס'.

(I) בשולי הגליון נכתב כאן: כלומר בטלה דעתו, שהוא אינו רוצה לבדוק, לגבי רוב בני אדם שהם מחבבים המצוה לבדוק בין פגופו בין כממונו. והנה בארחות חיים, הלכות חמץ ומצה כ"ד הביא דברים אלו בשם רבינו וז"ל, וכתב הר"י יהונתן ז"ל ואפילו היה קפיד בזה עד שהביאו לבית דין שאינו רוצה המצוה, לא שמעינן ליה, משום דבטלה דעתו אצל בני אדם, וכן [כתב] גמי הראב"ד ז"ל. ובנמוקי"י כאן גמי כתב כלשון רבינו ועיי"ש.

והנה בפשטות היה נראה לומר דהיינו דוקא היכא שלא גילה דעתו להדיא בשעת השכירות, דבכה"ג הוא דאמרינן דאע"ג דהשתא קפיד ואינו רוצה לקיים השכירות, מ"מ אמדינן לדעתיה דמעיקרא הוי ניחא ליה בהכי למיעבד מצוה בממוניה, אלא דהשתא הוא דמיהדר קא הדר ביה וכפרש"י בסוגין, אבל היכא דמעיקרא אתני להדיא ששוכרה על מנת שהוא בדוק, בודאי דהוי מקח טעות ובטלה השכירות, עיין היטב בחידושי הריטב"א, מאירי ומהר"ם חלאוה בסוגין וכן בפרי חדש סי' תל"ו.

ולפי זה נראה פשוט דה"ה גבי הא דאמרינן בעלמא להאי כללא דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה, ורשאי כל אחד ליטול אתרוג או טלית של חברו שלא מדעתו, היינו דוקא היכא דלא גלי דעתיה להדיא, אבל כל היכא דאמרי הבעלים להדיא שאינם חפצים בכך פשיטא דאין רשאים ליטול נגד רצונן.

אמנם בחידושי רבינו דוד הביא בשם הרמב"ן דאפילו היכא דאתני להדיא גמי אמרינן שאין השכירות מתבטלת מטעם דניחא לאינש לקיומי מצוה בממוניה עיי"ש בדבריו וכן במ"מ בשם הרמב"ן פ"ב חו"מ הלי"ח. ולדידיה לכאורה משמע דבכל גוונא איתא לכללא דניחא ליה לאינש למיעבד מצוה בממוניה, ואפילו היכא דעומד וצווח.

אבל נראה לענ"ד פשוט, דלדעת הרמב"ן הא דאין השכירות מתבטלת, הוא משום דאמרינן דהא דאתני השוכר על מנת שיהא הבית בדוק, לא היה בדעתו כלל לבטל השכירות מטעם זה, אלא שנתכוון להתנות שהוצאות הבדיקה לא יהיו מוטלות עליו וכמבואר בדבריו שם להדיא, אבל אם המשכיר פורע לו את דמי הוצאות הבדיקה אינו מקפיד כלל על קיום השכירות, אלא דהשתא הוא דבעי למיהדר ביה ועילה מצא לחזור בו מהשכירות, אע"ג דלא היה כן בדעתו מתחילה. אבל באמת אם יתנה ויאמר בפירוש שמקפיד על הבדיקה עצמה אפילו אם יפרע לו המשכיר את הוצאותיו, נראה דאף לדעת הרמב"ן תתבטל השכירות ודו"ק.

ומיהו ברבינו מנוח שם כתב שיטה מחודשת בזה, דאפילו היכא דהתנה עם המשכיר שהבית בדוק גמי אינו יכול לחזור משכירותו, ואף על גב דחזינן ליה דקפיד בהכי עד דמומין ליה לדינא, אפילו הכי לא שמעינן ליה, דבטלה דעתו אצל כל אדם, ולא מן הדין הוא אלא שרצו חכמים לקנס

15 ROWS
296.572
K 65B (14)

Kluger, Solomon

בעזרי

ס פ ר

ובחרת בחיים

שאלות ותשובות בעניני אורח חיים

חלק ראשון

עד הלכות שבת ועד בכלל

מאת הפוסק הגדול בעולם
רבנו **שלמה קלוגר** זצ"ל
מבראד

ערכתים וסדרתים לדפוס ביניעה רבה אני נכדו

שלמה קלוגר

בן לאאמור הגאון מו"ה אברהם בנימין קלוגר זצ"ל.

ספרים יוצאים לאור מעוזבוננו של הרד"ג מו"ה שלמה קלוגר זצ"ל
בהגאון מו"ה אברהם בנימין קלוגר זצ"ל. ספר שני.

בחוקה אי"כ היינו דין הראשון אך לדידי בלא"ה לק"מ דמיירי שאין הבעלים דרים שם ולא שייך אומרנא זו או בני חו"ל אוסרים על אחרים ואם דלשון אחרים דחקו להטו"ל לפרש כן דלשון עליהם משמע על המשחרין אך לפ"ז י"ל דמיירי שבשעת השכירות לא דרו שם הבעלי בתים בעיר ואח"כ באו או אוסרין עליהם ובוה אין שייך לומר כיון דהשתא לא ניחא להו מעיקרא נמי לא ניחא דוה לא שייך רק בדבר דאגלאי מלתא למפרע דגם מתחלה הי' כן רק שהם לא ידעו כגון שק"י מתחלה אינו מודה בעירוב וכדומה אבל בזה דבאמת מתחלה לא דרו שם רק אח"כ הוא שנתחדש שבאי לעיר לא מבטל בזה השכירות למפרע וא"כ אם שכר ממי שלא הי' דר בעיר אז הי' יכול לאסור מיהו בלא"ה אינו שייך זה לדידן כיון דשוכרין הרשות מאדון העיר או משרי החיל אי"כ מה בכך שאינו מודה בעירוב מ"מ כיון ששכר רשותו משר העיר אי"כ לאסור ואם כוונת רז"ט שאינו מודה בעירוב איך הוא יכול לערב על כל העיר אך גז"א חרא דאין האמירה והברכה מעבכת ואם לא בירך ולא אמר נמי כל שנשתתפו ביחד סומכין עליו משום עירוב ואף אם לא נעשה מכל הקמח פת מ"מ נחשבו שותפין בכילו וסומכין עליו משום עירוב ואף אם השמש עושה משלו ומזכה להקהל ע"ז נמי אין קפידא דנהי דקיי"ל דמה דלית' בנפשי' לא מצו להיות' שליח מ"מ זה נקרא איתא בנפשי' דחויב הוא בעירוב כמ"ש הפוסקים דמקרי בר זביחה אף שאינו חושש בזביחה כן ה"נ נקרא בר עירוב ועוד אף אם לא שייך בגו' הרי עיקר הזכו' הוי בתורת קנין ומטון וזכו' עכ"פ יש לו ויכול לזכות בממון לכל הקהל ולוא יהא אם לא הי' מכוונין כלל לכל הקהל לשם עירוב כל שזכה בו לשם הקהל ויש לכולם פת בשותפות סומכין עליו ממילא לשם עירוב ואין לומר כיון דאינו מודה בעירוב אינו סומכין לזכות בו לכל הקהל ז"א כיון דהשמש אומר לו לזכות בשביל הקהל והוא עושה על פיו ונטלו ומגבי' הוי בזה שתיקה כהודאה ואף אם בלבבו לא כיון לזכות הוי דברים שבלב ואינן דברים לכן סוף דבר לא מצאתי חשש איסור כאם מי שאינו מודה בעירוב הניח עירוב לכל הקהל וזיכה להם לא מצאתי בזה מיחוש כלל בפרט במלתא דרבנן לכן יכולין לסמוך על עירוב שלו:

החצר ובני המבוי צריך לחזור ולזכות פעם אחרת וכי' הרי דהרא"ש מרמה להו להדרי וא"כ הרי המג"א כתב בפ"י בס"י שפ"ב שאם שכר ממנו לזמן אי"כ הנכרי לחזור עד הזמן וא"כ בע"כ גם במערב לזמן אי"כ לחזור תוך הזמן דאל"כ אכתי קשה למה הנכרי אי"כ לחזור הרי מיירי דהוי אמערב כמ"ש הרא"ש ובע"כ דגם מערב אי"כ לחזור בכה"ג וזה ראי' שאין עלי' תשובה ואף גם לשנה הבאה הנה הרמ"א כתב שם מפורש דברגל לערב בני החצר נוטלין ממנו בע"כ ונהי שכתב שם המג"א דהיינו לדעת י"א מ"מ מה בכך חזינן דעכ"פ הכריע הרמ"א כדעת הי"א ואין אחר הכרעתו כלום והלכה כמותו בכל מקום כמ"ש בעירוב דרבנן דהלכה כמאן דמיקל בעירוב ועוד נראה דאף החולקים שם דלא מהני בע"כ היינו ליטול משלו ולערב דוה אין זכות גמור לו כיון דעכ"פ צריך להוציא ממון על כך להניח עירובו לזמן ידוע אבל אם בני החצר סומכין לו משלהם ודאי מהני אף במה דברגל לערב וכן מפורש בח"י הרשב"א קדושין כ"ג דמה דאין זכו' לאדם בע"כ היינו היכא דהוי קצת חוב כגון זכו' אבל היכא דהוי זכות גמור אף בעומד וצועק ומחה ע"ן שם ועיין באבני מילואים סי' א' שסמך לרינא ע"ו ובח"י בכמה מקומות עשינו סמוכות לזה מן הש"ס וא"כ מ"כ בעירובין דרבנן יש לסמוך עלה וכאן לא שייך שונא מתנית יחי' דוה אם כוונת הניתן רק לטובת המקבל נחשב מתנה אבל כאן שעיקר כוונתם שע"כ יהי' מותרין לטלמל והוי טובת עצמן הוי כמכירה וכמ"ש זר"ן כעין סברא זו לענין שחרר עבדו והובא במג"א סי' צ' עיי"ש ובמכירה גופו לא נחשב זכות כיון דצריך להוציא ממון אבל כאן הוצאת ממון א"צ ומתנה לא הוי כיון דהוי לטובתם ודאי יכול לזכות בע"כ ובפרט דלרינא הוי בזה ס"ס דלמא כדעת הסוברים דבני החצר או ב"ד נוטלין ממון בע"כ ואף את"ל כהחולקים דלמא כהרשב"א דהיכא דהוי זכות גמור יכולין לזכות לו בע"כ ולכן החולקים לא מיירי רק ליטול משלו אבל משלהם ודאי יכולים לזכות בע"כ ובפרט דנראה דאין דברי המג"א מוכרחים דהרי הוא עצמו הקשה דברי הרא"ש אהדרי דס"ל כדעה הראשונה וס"ל דבני חצר נוטלין בע"כ וכן הא"ר הביא דברי הלבוש שכתב כהג"ה זו ובס"ל תלמי' כדעה הראשונה וא"כ ודאי דשניהם איתנהו דודאי מה דס"ל להרא"ש דבעינן עכ"פ דעת אשתו ומה מהני דעתה דהרי הוא מוחה ובע"כ דג"ד כ"ש סני וכיון דאשתו כגופו מהני וא"כ אי"ש דהרא"ש בפ' חלון וסברא ראשונה מיירי שלא עירב עמהם כלל ע"יין לזמן זה כגון בעירוב בפ"י רק לשבת אחת וא"כ לשבת הבאה לא הוי ג"ד ממנו כלל ולכן לא מהני בלי דעת אשתו דדעת כל דהו בעינן אבל בפ' הדר מיירי שעירבו סתם ולא פירשו לשבת אח"כ רומיא דשוכר מן הנכרי דמרמה לה הרא"ש דמיירי בכה"ג ובוה בסתם ל"ב עירוב חדש דהוי מן הסתם על תמיד וא"כ הוי עכ"פ ג"ד ממנו שרוצה לערב תמיד אי"כ כיון שכבר גלה דעתו פ"א כן נתי

76 סימן קכג. ל"ק

שיכול

שיכול לחזור בו כיון שלא התנו בפני כמו שיכול הנכרי לחזור משכירתו מ"מ שוב מהני ליטול ממנו בע"כ כיון שנתרצה בשום פעם על להכא לא גרע דעת שלא מדעת אשתו וכיון דאיכא דעת כל דהו מהני והמעיון יכיר שזה סברא ברורה והעד על זה דברי הרא"ש עצמו והלבוש דס"ל כדעה ראשונה ופסקו כהרמ"א והכל יפצה פיהו בעצה זו ויפוק חזי מה עמא דבר שמימים ימימה נזרמן שנפל מחלוקת בין יחיד ובין בני העיר ולא נשמע שיפול על עצה זו אחר לומר כן דודאי לא נעלם זה מאחד מישראל אך בודאי הכל הוא: **וְרֵאִירָתִי בַּפְּמָנִי סִי שְׁסִיזוּ בְּאִיָּא סִי ק' ג' כתב להסתפק אם מהני במזכין לו אחרים כשמחה אף בהסכמת אשתו משמע לרעתו דגרע זיכוי מאחרים מנטיגה שלו והוא היפוך הסברא והוא לא ראה דברי הרשב"א שהבאתי וגם הרי עכ"פ כשמוכין לו לא זכתה בו אשתו ונעשית שלו ולמה יגרע ומ"ש הוא נכון כפרט בעירוב דרבנן, והנה מ"ש בשם הרשב"א דאפשר לזכות לו ע"י אחרים אף דהרשב"א מסיק שם דזה דוקא כעבד ומכח דאלו איתא קמן הוי כיופינן לוי לקבל השחרור בע"כ עיי"ש מ"מ א"ש דברינו דהרי הכא נמי גובין הרמנו בני החצר בע"כ ולכך כיון דגובין ממנו בע"כ נהי דאין ירדנו תקיפה כעת ליטול ממנו בע"כ מהני מה שיוכל לזכות לו ע"י אחרים ואף לפ"ד הסוברים דרעת אשתו בעינן מ"מ כיון דעכ"פ בו אפשר בע"כ שוב מהני דעת הזוכה בשבילו דנעשה כשלוחו כדנית אשתו דיד שלוחו הוי נמי כמותו וכיון דזוכה לו נעשה כמותו ומהני בזה כדעת אשתו ולכך אף הסוברים דבעינן דעת אשתו נראה דמודים בזה דהם לא אמרו רק בכאים ליטול משלו אבל משלהם י"ל לכ"ע לא בעינן דעת אשתו ודוק, ולפי התירוץ שכתבנו לעיל ליישב דברי הרא"ש שלא יתרו אהרדי אי"כ בנ"ד שלא עירב רק לשנה ולא יותר לא שייך דברינו וצריכין אנו לכא לתחלת דברינו דנסמך בזה ע"ד הו"א דהלכה כדברי המיקל בעירוב וצירוף דעת הרשב"א הנ"ל:**

סימן קבד. להרב מ"ה נחום גינצבורג אב"ד קארטשוב בפולין:

אשר שאל במניח ע"ח וע"ת יחר אם לברך ברכה אחת לשניהם או לכ"א ברכה מיוחדת והביא בשם השע"ת בשם הר"מ די בוטין דיכול לפוטין בברכה אחת על מצות עירובין והשע"ת הוסיף לפרש בברכה על ע"ח וע"ת והנה המר"ט די בוטין הביא ראי' מן הרמב"ם מדין הפרשת תו"מ ורו"מ פקפק בזה הנה גם לרידו אין זה ראייה מן הרמב"ם דהרי קשה באמת על הרמב"ם איך יברך ברכה אחת על שתיהן והרי אין עושין מצות חבילות חבילות אך נראה דמזה יהי' ראי' ג"כ לדברינו בס' טוטי"ד מה"ק סי' י"א מה שהשגתי על הטו"ז ביו"ד סי' א' שרעתו שחייב תו"מ הוי אף אם אינו רוצה לאכול ואני הבאתי רש"י מפורש בניטין מ"ו ע"כ ד"ה מדאורייתא מנואר שם להיפוך דאין חייב להפריש דוקא אם רוצה לאכול

עיי"ש והנה כן יהי' שיטת הרמב"ם ולכך א"ש דהך כל"ל דאין עושין מצות חבילות חבילות הוי רק במצוה שמחויב לעשותו דוקא אבל במצוה שאין מוכרח דוקא לעשותו ואם רוצה אינו אוכל ואינו מפריש לכך מותר לעשות חבילות חבילות ולפ"ז י"ל עוד דאינו דומה לעירובין דהתם בתו"מ כיון דאינו מפורש רק כדי להתיר לאכילה והרי זה בלא זה אינו מתיר וא"א לאכול רק ע"י הפרשת שתיהן לכך הוי ענין אחר גם י"ל דגם במה שאינו מחויב לעשותו רק כיון דעכ"פ אם עושה הוי מצוה שייך בו דין דאין עושין חבילות חבילות אך בתו"מ כיון דעיקר המצוה הוי שלא לאכול בלי תו"מ א"כ הוי ענין אחר לכך לא שייך לומר דאין עושין מצות חבילות חבילות אבל בע"ח וע"ת כיון דאפשר לזה בלא זה וזה מתיר בלא זה וזה מתיר בלא זה לכך לא שייך ברכה אחת על שתיהן גם י"ל גם כזה אין עושין חבילות חבילות כיון דהוי ענינים נפרדים לכך אין ראייתו ראי' משם ובאמת גם מ"ש רו"מ ראי' להיפוך מן סוף פסחים דבירך את של פסח פטר וכו' רע"א לא זו וכ"ו והמע"ס כיון דאין דינם שיהו וא"כ ה"ה בע"ח וע"ת יש בניניהם חילוקי דינים גו"א ראי' כל"ל חדא כאשר ראה רו"מ אח"כ בעצמו דהתם מיירי דפירש בברכה על הפסח או על הזבח לכך אינו פוטר וא"ז ואף דפסח נקרא נמי זבח מ"מ הרי בירך לשון יחיד על הזבח אבל אם הי' מברך לאכול זבחים או קדשים באמת הי' די רק כיון דמברך לאכול הזבח א"כ חד משמע וזה לא ביאר רו"מ גם לא עיין בפרש"י שם דהברכה הוי לאכול שלמים ולא כפרש"א ממי"א אין ראי' מזה גם י"ל התם אין שוין לא בשמא ולא בדינא דזה פסח וזה חגיגה אבל בעירובין חבילות וחצירות כיון דשניהם נקראו בלשון עירובין הוי דומה ול"ז במקצת די בברכה אחת לשניהם והנה לא די שאין סתירה משם רק אדרבא יש להביא ראי' משם דקשה למה נקט המשנה לשון דיעבד בירך את של פסח הו"ל למנכט לכתחלה כיון דקיי"ל אסור להרבות בברכה שא"צ כמ"ש ביומא ובמנ"א סי' רט"ו אי"כ ה"נ לר"י הו"ל יברך על של פסח ויפטור הזבח אבל לא יברך הזבח לפטור הפסח והו"ל לאשמעינן לכתחלה יעשה כן ודוחק לומר דנקט כן לרבותא דר"ע דאפי' בדיעבד אינה פוטרת דהרי קיי"ל כחא דהיתרא עדיף לוי' וזו"ל לאשמעינן כחא דר"י דמותר לכתחלה לעשות כן מיהו זה יש לדחות דו"ל דאדרבא הוי לר"ע כחא דהיתרא שאין בו חשש ברכה לכתלה מיהו באמת אין זה דחי' דבלשון ר"ע הוי יכול לומר כמו עתה דלר"י הו"ל לשון יברך על ש"פ ויפטור את הזבח אבל לא יברך וכו' ורע"א אין זה פוטרת את זה ולא זה פוטר את זה והוי כחא דהיתרא ואפשר לדחות דאז הוי משמע דוקא לכתחלה לא יעשה כן רק וכיון בהזבח שלא לפטור את ש"פ אבל בפסח יכול לבטל לכתחלה לפטור הזבח אך בדיעבד אם בירך סתמא על הזבח ולא כוון שלא להוציא הפסח נפטור אף מברכת הזבח לכך קמ"ל דאף בדיעבד בירך על הזבח סתמא לא פטר הזבח וזוה

שאלות ותשובות

שואל ומשיב

מאת רבן של כל בני הגולה, שר התורה, נזר ישראל והדרו
הגאון הגדול המפורסם

רבי יוסף שאול נאטאנזאהן זצוק"ל
אבד"ק לבוב והגליל

יוצא לאור בעריכה חדשה ובהגהה מדוקדקת
בתוספת ציונים ומקורות, הערות והארות, השלמות ומפתחות

מהדורא תנינא
חלק שני

מכון
חכמת
שלמה

מכון חכמת שלמה
ע"ש רבנו שלמה קלוגר זצ"ל
פעיה"ק ירושלים תשע"ה לפ"ק

מהדורת שטרן

דאסור בתרומה. אף דצריך גט שחרור, וכמבואר בהשולח דף ל"ט [ע"א] (ורף מ"ב), ועיין ברמב"ם פ"ט מתרומות [ה"ה]. ובזה נלפענ"ד לפרש מה דאמרו בירושלמי פ"א מגיטין הלכה ה' מפני שהוא קנינו, אמר רבי אבין קנינו הוא אלא שפוסלו מן התרומה. ואין לו ביאור, ועיין במפ"ש פני משה. ולפמ"ש אתי שפיר דבאמת קנינו הוא דהעבד יכול למחות, רק שמכל מקום פוסלו מן התרומה דלא גרע מהפקר וכמו שכתבנו.

ראיה שעבד משתחרר בע"כ כרהו

אך לפענ"ד מהא דאמרו בגיטין דף י"ד [ע"א] דבגירושין איתא שליחות בעל כרחיה, וע"ש ברש"י ד"ה שליחות בעל כרחיה ותוס' ד"ה בשליחות, מבואר דיכול לגרש העבד בעל כרחו ומבואר דלא כרמב"ן. וכן מהא דאמרו בירושלמי שם אלו המוכר את עבדו שלא מדעתו אינו מכור, והיינו כמ"ש התוס' בדף י"א שם [ע"ב ד"ה בגיטין] דיכול למכרו בע"כ, ועיין במהרש"א שם, מבואר כדברי הרשב"א.

מן האמור עכ"פ תמוה מה שחידש ש"ב הגאון בעל נוב"י [מהד"ק] באהע"ז סי' ב', דאף בזמן הש"ס לא יכול לגרש ע"י שליח בע"כ דהו"ל תופס לבע"ח במקום שחב לאחרים. והרי לשיטת הרמב"ן ולהרשב"א מועיל בעבד שטר ע"י אחרים אף שהעבד צווח, ולא כתבו כלל משום תופס לבע"ח. ואף דבעבד זכות הוא לו, הא בעומד צווח ודאי חוב הוא לו ואפילו הכי היה מועיל מצד תופס לבע"ח, ועל כרחך דליתא לדברי הנוב"י. ובמק"א הארכתי בדבריו. עכ"פ דברי הרשב"א נלפענ"ד מוכרחים.

כש"ש העיר יש כח באלמות להעמיד משהו בעיר סגי לט"ז ממנו רשות לערוב

והנה בשנת תרט"ו בעש"ק בשלח, הגיעני מכתב ובתוך הרבה שאלות ששאל היתה גם זאת מהרב ד"ק קאנטשיק ושמו ר' יאסקו נ"י, ושאל אחרי שכעת אין רשות להשר העיר בהבתים של כל העכו"ם הדרים שם רק אותו שהועמד מהמלך אשר יש לו כח להעמיד חיל המלך בהבתים והוא מתחלף, וא"כ יצטרך לקנות בכל פעם מהשר האחר. והשכתי כי באמת המלך מרשה בכל העיירות להעמיד עירוב, וגם השר יש לו גם כעת רשות להעמיד איזה דבר בהבתים של כל העכו"ם. ואף אם באלמות יעמיד גם כן סגי ומקרי יד השר באמצע, מכ"ש שהוא מצד הדין שבאמת הוא שר העיר. ועי' באו"ח סי' תמ"ח דכל שהוא באלמות מקרי ג"כ אחריות, ומכ"ש בזה שיש לו רשות. ועיין בחולין דף ל"ט [ע"ב] ובשו"ת צמח צדק סי' ס"ב.

שנתן פרוטה לטבח ישראל בע"כ להשתתף בבהמה השחיטה אסורה. 8. הקדמון. 9. גבי בכור תפיסת יד גוי גורם היתר ואף על פי שאין תפיסת גוי כפרה אלא באלמות מהני לפטור מבכורה, כמו שמחייבת בע"ז תפיסת יד גוי באלמות. וע"ע מ"ש רבינו בזה בתליתאה ח"א סי' רג.

קניית רשות. ומה שנותן מצד חקי המלך זה אינו יכול לשנות כל מלך הבא אחריו עד עולם, וא"כ אף שמת לא בטל קניית הרשות, כנלפענ"ד אבל מאד קשה לסמוך ע"ז.

עירוב בעיר שיש בה אנשים שאינם מודים בעירוב

ומן האמור נוכל למצוא היתר מה שבזמנינו בעוה"ר ישנו כמה אנשים שאינם מודים בעירוב וצריכים לבטל רשות וכמבואר סי' שפ"ה [ס"א], ומי יאמר להם שיבטלו רשות ואינם רוצים לבטל רשות ומה נעשה, וכבר חתרו רבים למצוא היתר. ולפמ"ש י"ל כיון ששכרו רשות מהמלך שהרשה אותם, א"כ ממילא גם בכתייהם יש לו רשות להמלך. ואין לומר דסוף סוף כיון דהם אינם מודים בעירוב א"כ הם אוסרים עלינו, מה מועיל השכרת רשות סוף סוף אינם מודים בעירוב ואינם משתתפים בעירוב שלנו.

נלפע"ד ברור דלפמ"ש הרשב"א בחידושו לנדרים דף ל"ו [ע"ב הא דאיבעיא] גבי תורם משלו על של חברו, דאף דבתרומה בעי דעת, כיון שמפריש מתרומתו על חבירו א"צ דעתו. א"כ גם כאן, כל שאחד מזכה אותם בעירובו שוב לא אכפת לן במה שאינו מודה בעירוב.

וגדולה מזו חידש הרשב"א בחידושו לקידושין דף כ"ג [ע"א ד"ה ולענין פסק] גבי שטר ע"י אחרים, שדעת הרמב"ן [שם ברשב"א] דאם העבד עומד וצווח שאינו רוצה להשתחרר שאינו מועיל. והרשב"א כתב דכל כי האי גוונא שהוא זכות גמור שהוא נעשה בן חורין ומותר בבת ישראל כל כי האי גוונא בטלה דעתו אף שעומד וצווח, וגם שאינו ברין שיוכל לעכב בעקשותו את האדון שישתעבד בו בע"כ יעו"ש.

והוא הדין כאן, דכל שנותן עירובו ומזכהו והוא זכות גמור לו. דבאמת צריך עירוב רק שאינו מודה בו, אין מועיל אף אם היה עומד וצווח שאינו רוצה. ובפרט שלא יוכל בעקשותו לאסור על אחרים מלהשתמש ע"י העירוב וכמ"ש הרשב"א.

אף אם עבד אינו זוכה בגטו בע"כ, מ"מ אינו אוכ"פ בתרומה

ואף דראיית הרשב"א שם מהא דאמרו בגיטין דף י"ב [ע"ב] וכי תימרו אי בעי נתיב ליה גיטא שביק ועריק ליה, וע"ז הקשה הרשב"א א"כ גם עתה יוכל למחות ולומר אינו רוצה ולא מהני קבלת השליח. ולפענ"ד הקלושה דאין ראיה משם, דניהו דיכול העבד לומר שאינו רוצה להשתחרר וכשיטת הרמב"ן, אבל מ"מ בתרומה פשיטא דלא יאכל דסוף סוף האדון שחררו ע"י השליח ולא גרע מהפקר

בהם לחרוש ולזרוע וכו', אבל אם גוף השדה שייך לישראל אין המלך יכול להפקיע כל פירותיו בשביל המס. והט"ז שם תמה מנין לו זה. ותירץ, דאמנם גם בזה"ז יש ביד המלך להפקיע קרקע בשביל המס. 6. ברביעא ח"ב סי' צב, וקצד, ועיין עוד בתליתאה ח"ב סי' קפח. 7. דעכו"ם אלם

ספר

דברי מנחם

חלק שני

כולל

הערות וביאורים במלאכות שבת

קונטרס מלאכת מחשבת

ביאורים בענינים שונים בהל' שבת

קונטרס תיקון עירובין במנהטן

ועוד

בעזרשי"ת

מאת

מנחם מענדל בהרב יצחק פריץ ז"ל כשר

ב. שהרשב"א כתב פעמיים משום דבעלה דעתיה, אי"כ בנידון של הרשב"ק שהיה יחיד מוחה שידע טעם זה, משא"כ בנידון דידן שיש הרבה שאמה נגד התיקון אי"כ הם אפשר לומר שבעלה דעתה.

ג. הביא הכפרמ"ג צ"ח שסי"ז ס"ק ג' דא"ה הסתפק בכדין המבואר שצ"ד כופין על העירוב שבעליו ממנו צ"ע אבל לזכות לו צפת צ"ע א"כ לוי עיון, והינו יודע מה הכריעו האחרונים צ"ח.

ד. לפ"ד הפרמ"ג ח"ג י"ל שיש דין כפיה לזכות זה רק צ"ד אבל צ"ד מ"ד מאן לימא לן.

ו. לאידך גיסא כותב, הרי ידוע שהיו הרבה מקומות ערים שנות שהיו עירובין וכו' כאלה שחלקו ולא הסכימו ומחו והעפ"כ הלך המתיר לה חש להם, אי"כ צודאי שאין זו טענה, אבל רוצה לדעת היסוד בהלכה.

עוד כותב, שבנידון העירוב צעירו שנעשה ציודו צביל למנוע חילול שבת מאלה שמעללין כל הזמן, ח"ל הם יודיעו להמוחים דבר זה ג"כ יסכימו עכ"ל.

ואכתוב מה שלעני"ד צ"ח צב"ח השלח:

א.

מ"ש להעיר על דברי הרשב"א שהביא המהרש"ק, שהרשב"א לא החליט, וכי אי לא דמסתפינה, אי"כ אין לסמוך על זה, (יש להעיר כי מבואר מהלוקה באחרונים בהלכות שהראשונים כתבו בלשון "אפשר" יש סוברים שכן הלכה ומ"ש בלשון "אפשר" זהו לשון של עניוה, ויש חולקין, ובלשון ח"ל"מ נראה שזה יותר מאפשר ונראה שכ"כ מפני שזה נגד שיטת הרמב"ן).

ויראה שבקונטרס "תיקון עירובין" שלי הנדפס בנעם ספר שלישי דף רס"ג, הבאתי שכן פסק בשו"ת שו"ת ומשיב מבר"ה ח"ב סי' סב, לענין שיש דין זכיה ח"כ צב"ח מודה בעירוב והשתמש ג"כ בסברת הרשב"א הנ"ל בדבירה גמורה ח"כ הם עומד וזוהו שאינו רוצה לא מועיל צ"ל ספיקות. וע"י צחי לקידושין לא נודע למי לאי מהראשונים שם, ומלכד זה עיקר כלל זה של הרשב"א בדבר שאמרו חכמים שהיה זכיה לאדם לא מהני הם עומד וזוהו שאינו רוצה, משום שבעלה דעתו נגד דעת חכמים, סוברים כן הרבה מהראשונים והפוסקים לענין כמה דברים.

בהא שאמרו בפסחים ד: ניחא ליה לאיניש למעבד מלואה בממוניה, ואפילו עומד וזוהו דלא ניחא לא מועיל, משום שבעלה דעתו ח"ל כל אדם.

כך מבואר צ"ח ר"י מלוגיל בפסחים שם אפילו יהיה קפיד הוא צ"ח עד שמציאו לצ"ד לא שמעינן ליה, דבעלה דעתו ח"ל כל אדם, וראה בהערות הגר"צ נאה בגמרא שלמה פסחים שם הביא שדברי ר"י מוצאים באחרות חיים ח"מ א"ה כד.

וכ"כ צ"ח המנוחה על הרמב"ם פ"ב ה"ח: והע"ג דחזין ליה דקפיד בהכי עד דמומין ליה לדינא אפה"כ לא שמעינן ליה, דבעלה דעתו ח"ל כל אדם כ"י עיי"ש.

וכן מבואר באור זרוע הגדול ח"א סי' תר"ח והוא מציא

סומכים על החכמים שפי' שלמה הוקן עירובין וכי ולא הזכירו גזירת ירמיה על כרחך שירמיה רק בזמנו גזר על הבית של שלמה אבל חז"ל פסקו כהיתר של שלמה, וכמו שמוציא בשבת ק"ג: שמתחלה חסרו ושוב התירו וחזרו והתירו. והנה על מכתב השו"ת הנ"ל קבלתי שזו מכתב מהרב הנ"ל. וזה אשר השבתי לו בקיצור:

ע"ד הענין של סי' רבוא מיישראל, מן המותר הוא להחריך שזו צ"ח, ואוכל להצטית לו עוד הפעם כי מה שכותב שראה בתוס' שהר"י העיד צ"ח רש"י שבענין שיש רבוא מיישראל והינו זוכר היפה, זה הוא דמיון בעלמא. ולא רק צ"ח אין דבר כזה ח"ל גם צ"ח ספר מהראשונים, וכל מה שכתבו הראשונים החולקים על הרשב"א הבאתי בח"ש חלק יד עמוד קסז. כן מה שכתב לומר דברים תמוהים: שמה שכתב הרשב"א ת"ר ח"ל גברי, כוונתו ישראלים "כמו שהמנהג צ"ח שגברא וגברי מוסבים רק על בני ישראל" ושוב חוזר על חידוש זה בפשוט "שצ"ח וכן צ"ח קורא רק לבני אדם מיישראל גברא או גברי ודו"ק" עכ"ל, תמה אני על ח"ה כמורה שיכתוב כן מלכד שצ"ח מצינו גבר גם על נכרים כגון נחש הגבר, ועל סתם בני אדם דרך גבר וגוי. הרי מצינו גם בהרבה מקומות צ"ח כן ח"ל לוי או אחרים, גברא צ"ח ויחזיק יחזיק סוכה ז: דרפיק גברא צ"ח יב: יב: גברא דהוב חשיב ליה למלכה (אמר המן למרדכי) מגלה עז, שחטו לוי גברא ע"ז נה, וכן שם י. ערקא גברא ומיית נדרים מ"ה: ע"י צ"ח סח: והינו כי רוכלא וכי. ושאר הפרטים שמוכר כבר נחזרו כל זכ"ס בהקונטרס שזכרו בתשובתי הנ"ל ואין לכפול הדברים.

סימן יט

בענין אינו מודה בעירוב

אשר שאלני: בנעם להעירוב שתיקנו צעירו, ורצ אחד הודיע היות שהוא מתנגד לתיקון העירוב, ואין רצונו להסתפק ולזכות בהעירוב שמזכין לו אי"כ הוא מעכב בהשיתוף וע"י העירוב מתבטל, וכבודו שאל לרצ אחד והשיב לו שזה הוב כעין מו שאינו מודה בעירוב, שאנחנו סומכין על קנין משר העיר, ודחה אותו שזה גדר אחר, שהוא אינו רוצה בעירוב ולא בכלל אינו מודה בעירוב.

שוב מלא בשו"ת וצ"ח בחיים ממהרש"ק קלוגר ז"ל סי' קכ"ג, שהביא שאלה כזו שהיה יחיד מוחה בעירוב העיר בלא טענות, ושאלוהו מה דין, ועל זה השיב שאין המהרהר לז"ל שצ"ח שזו זכות גמורה להם ומקנין בעל כרחם, ע"פ דברי הרשב"א צקידושין דף כ"ג דבזכות גמורה אפילו העבד עומד וזוהו מהני, על זה כתב להעיר:

א. שהרשב"א בעלמא לא החליט וכתב אי לא דמסתפינה חמינה, ולא החליט הדבר.

1 תשובה לרב אחד, שהעיר בענין שכתבתי בנעם ח"ג דף רסג. (נדפס בנעם תשכ"ז).

ויפה פירש בהוספתה כפשוטה שהפירוש לאו דוקא בשעה
 כמבואר שם. בהתוספתה הי"א חלה כגון עובדה דר"י ור"ל,
 אם יש מהלוקה בעירובין שהיא פוסל ואחד מכשיר שיש חוב
 על האוסר לבעל רשותו כדי שלא לגרום איסור לאחרים, אפילו
 אם לפי שיעתו אסורים לבעל משום הטעם שהניחו לבני
 מצוי שיהיו שוגגין ולא מזידין.

א"כ על אהה כמה וכמה צידון דידן שהאוסר לא אמר
 שום עעם לאסור מאלו הבלב, חלה שסובר כמו אחרים
 שיש לאסור משום גזירות והקלות ועל זה יש פסק מדפס
 מגדולי הרבנים בזה"ק הרב ר"פ פראנק ז"ל הרב הראשי
 לירושלים ועוד גדולי ישראל שיש לעשות העירוב ולא להשוש
 לגזירות א"כ אפילו היה באפשרותו לקלקל העירוב הרי אסור
 לו שלא לגרום איסור לאלה שסומכין על המתירים ולא ישמעו
 כלל להאוסרים, ומעט זה פוסק הירושלמי שיש להאוסרין
 לבעל רשותם מעט מוטב שיהיו שוגגין ולא יהיו מזידין.

ואם הרב הזה יאמר שאעפ"כ הוא מחזיק בדעתו ורואה
 לעכב השיתוף ולבעל את העירוב, ג"ל שיש הלבנה
 המבטלת כמו זה ור"א לו לבעל זכותו בהעירוב. בכמה
 מקומות בש"ס השתמשו בעניני ממונות בגדר של "כופין על
 מדה סדום" ראה ב"ב יב: וש"י. ומפרש רש"י היינו שזה נהנה
 וזה לא חסר, שאנשי סדום לא הבי עושין כן ע"י רש"י כחובות
 ק"ג. ורש"י בעירובין שם מבאר ע"פ המשנה אבות פ"ה
 האומר שלי שלי ושליך שלך זו מדה ציונית וי"א זו מדה
 סדום, והמאירי שם מפרש שאם במדה שאינו רואה שיהיו
 אחרים ממנו הוא דבר שאילו היה מהנה אותם בכך לא היה
 אללו או אלל ממונו שום חסרון זו היא מדה סדום שכל
 מעכב הגאה הצירו כמה שנהנה ממנו והוא אינו חסר כלום,
 מדה סדום.

ומצינו שהז"ל העבירו גדר זה גם בענין רוחני של איסור
 והיתר, בהנוגע לעירובין במקרה שאדם יראה לעשות
 פעולה כזאת שעל ידה הוא יגרום איסור לאחרים שלא יעלעלו
 בשבת, ויש לפניו דרך וענה לעשות באופן שלא יגרום איסור
 לאחרים וגם לעצמו לא יקלקל, צידון כזה על יסוד של כופין
 על מדה סדום, סלקו ממנו החכמים כמו בענין זה, ואמרו
 שההלכה היא שאין פעולתו אסרה לאחרים.

כן היא הלכה פסוקה בגמי עירובין מ"ט. כופין על מדה
 סדום, ונפסק כן בהרמזים וש"י. ה"י עירובין סי' שפו
 סי"א "כיון שהוא אינו מפסיד ויש ריוח לאחרים שיע"י והיו
 מתירים כופין אותו על מדה סדום".

וכן הדין לענין המבואר בשו"ע או"ח שם סי' שסד, לענין
 מצוי עקום כמין דל"ה ע"י"ש צמג"א מ"ש בשם רבינו
 יונה כגון זה כופין על מדה סדום ע"י"ש צמח"ש מ"ש
 מהצ"י.

וכן מבואר בשו"ע שם סי' שפ"ד, ישראל שהמיר והיו
 לו בתים וכו' דוחין אותו אלל פתח הפתוח לשכונה
 אינו יהודי, והוא מתעבת הרשב"א מוצאת צ"י דכופין אותו
 על מדה סדום כדי שלא יאסר עליהם, הצ"י קולר לשוני.

לדמיון ה"ה שאמרו חכמים אין אדם משים עצמו רשע
 לאו כל כמותה לשויה נפשיה רשיעי והואיל והכריעו חכמים
 דעתו לכן אינו נאמן לומר בענין אחר כדאשכחן בכמה דוכתין
 לענין ניחה ליה לאיניש למעבד מורה צממוניה, אע"ג דשוכר
 אמר אדעתה דהכי לא שכרתי, והיו מן הטעות אעפ"כ לא
 סומכין אדבוריה חלה על דעה חכמים, כמו שהכריעו חכמים
 את דעתו ומציא שם מהרבה מקומות בש"ס שההלכה כמו
 שהכריעו חכמים את דעתו ע"י"ש.

וכן בשו"ת צימין זאב סי' רפ"ה בסוגיה דפסחים ד.
 דניחה ליה לאיניש למעבד מורה צממוניה ואע"ג דהוא
 נווח ואומר לא ניחה לי בהאי מורה כו' אן לא משגחינן ציה
 דהא קים לן דניחה ליה ע"כ ולומד מזה לענין נדר, אע"ג
 דנווח ואומר דאינו יכול לעמוד על שבועתו אן קים לן דיכול
 לעמוד כו' דניחה ליה לאיניש לקיומי מורה בגופו.
לפי"ז שפיר הביא הרש"ק והשו"מ ראה מדברי הרשב"א
 לענין לזכות בעירוב אפילו מכללי שבת דבכה"ג
 אמרין בעלה דעתו שזה זכיה גמורה. L

ב.

מה שנסתפק אם אפשר לומר צידון שלנו בעלה דעתם
 משום שיש רבים הסוברים כן, יש שאלה מעין זו בשו"ת
 ציה יחזק יו"ד חלק שני בקונטרס אחריון סי' ח' צעיר שהיו
 שני דרין שהשתתפו בעירוב, וע"י איזה סיבה נד אחד חזר
 מעירוב ואינם רואים להשתתף ואינם מוטלעין בשבת, אם
 מותרים הנשי העיר לבעל או שאנשי נד השני אסורים והרב
 השאל החיר וגם הבית יחזק בסוף מתיר, ודן שם לענין
 זכוי בע"כ, אך יען שהיו שמה עוד פרעיס שאינם נוגעים
 לענייניו אין ראוני להאריך בדבריו ואכתוב לו מה שג"ל להלכה
 צידון שלנו. לדעתי פחרון השאלה שלנו מפורש צירושלמי,
 עירובין פ"א ה"א, ר"י ור"ל הו שריין דשקקא דר' יחזק
 (מצוי עקום ומפולש דר' יוחנן אומר נותן לחי וקורה ועושה
 זוכ"פ מכאן ר"ל אמר נותן לחי או קורה ומתיר, ע"י"ש
 בגמי עירובין ז. ובראשונים), ר"ל עלטל כדעתיה, ר' יוחנן
 לא חסר ולא עלטל, אר"י הניחו לבני מצוי שיהיו שוגגין ולא
 יהיו מזידין, (כי ידע שלא ישמעו לו כי יש להם לתלות באילן
 גדול צר"ל דעבד עובדה לטעלל כשמעתי), כו' רבי יוחנן
 ציעל רשותו (אע"ג דהוא אסור לטעלל מכל מקום כדי שלא
 להכשילם יותר ציעל להם רשותו) וכו' ע"כ. ומעובדה זו
 ראה למ"ש האו"י ועוד ראשונים דהלכה כמיקל בעירוב אפילו
 בפלוגתא דאמוראי, ועוד הרי אמרו הלכה כר"י מחצירו וי"א
 מחצירו ואיך נהגו כר"ל, ומכאן ראה שבנוגע לעירוב הלכה
 כמיקל, ע"י צרכי יוסף או"ח סי' שצ"ג אות ב, האריך
 בענין זה.

ומבואר לפנינו עובדה כזאת ר"י ור"ל גרו צמזוי כזה
 שלר"י אסור לטעלל בו ואריך תיקון קל ור"ל החיר
 ור"י אע"פ שהוא לא עלטל כשיעתו, שזה עירוב פסול, מ"מ
 כדי שלא לגרום לבני אדם שסומכין על ר"ל ציעל רשותו
 וטעם מוטב שיהיו שוגגין ולא יהיו מזידין. ובתוספתה

הדעה בגמ' עירובין פ': לפנינו בדפוס ל"א לישנה החרונה
 מלד שאני ולא יודעים פי הדבר, והגר"א מגי' צ"ד שאני,
 (והדבר המורה שבהדפוסים העתיקים ליתא כלל לאלה ג' מלים
 וכן בכה"י, כמו שביאר הדק"ס), ובכל אופן מזה יש לדייק
 להיפך שרק לגבי כפי צעיון צ"ד, כמפורש שם בשו"ע: אבל
 ה"י כופין אותו צ"ד לערצ עמהם, אבל לזכות הדין בשו"ע
 ס"י שס"ו ס"ט, ממשנה עירובין ע"ט: אם אחד מבני החצר
 רוצה ליתן פת בשביל כולם שפיר דמי, הרי לענין גבי הזכירו
 צ"ד אבל לענין לזכות אמרו סתמא שכל אחד מבני החצר
 יכול לזכות ור"ה מ"ש בעומס ח"א דף קל"ד, מתוספתא
 צ"מ פ"א וכו' עיי"ש.

יש עוד להאריך בצירור כמה פרטים, אמנם עומד אני
 בחמלע (ממש) עניינים אחרים לגמור כך כ"ג מהחוש"ש
 שהוא כעת החת מכבש הדפוס, לכן כתבתי בקצרה.

שוב עיינתי בשו"ת מהרש"ק הכ"ל וראיתי שכתב בסוף
 ההשגחה על זה שר"ה לחזור מעירובין ולאסור העלטה
 וז"ל והכל יפנה פיהו בענה זו ופוק חי מה עמא דבר
 שמימים ימימה נזדמן שפול מחלוקת בין יחיד ובין בני העיר
 ולא נשמע שיפול על ענה זו אחד לומר כן, דודאי לא נעלם זה
 מאחד מישראל, אך בזוודאי הכל הוא עכ"ל, ואותו הדבר
 אפשר לומר גם בנידון דידן שהרי ידוע שה"י מחלוקת בכמה
 עיירות, דא אחד מהיר ודא שני אוסר, ולא נשמע שהמכשירים
 יחשו לפסול זה שאחרים לא רוצים להשתתף בהעירוב, אלא
 ודאי העטם כמו שכתבתי לעיל, ובזוודאי יש לסמוך בזה על
 המהרש"ק והשו"מ שפסקו שאין לחוש בנידון זה.

סימן כ

בירורי הלכה משו"ת האחרונים בעניני תיקון עירובין
בשנת תשי"ח כאשר נגשתי להשדל בנזע לתיקון עירובין
 במנהטן, אז התחלתי להוציא לאור השנתון "נועם"
 בירושלים ובקשתי את א' מגדולי החורה בירושלים הגאון
 ר' ד. מ. קרויזר מחבר ספרים חשובים שיערוך קונטרס
 להדפיס בנועם, ע"ד תיקון עירובין במנהטן. ג. להביא כל
 השיטות השונות שיגשם בנושא זה ולהשתמש בכל החומר
 שנתפרסם בענין זה בדפוס ובכתב. [א. קונטרס עירובין והולאה
 מהרב יהושע סיגל מנויארק, בשנת תרס"ז, ושם יש השו"ת
 א' מגדולי הדור המהרש"ם מצרעון ז"ל, ועוד שלשה גדולי
 ישראל, רח"ל הורוין מסטניסלב, מר"מ מפרעמישל, רמ"ג
 ירושליםקי מקעלן. ב. בשנת תרל"ז בשו"ת תירוש ויהר
 מהר"י מיכלאון ורח"ל מסראקין. ג. בשנת הש"ע כתב הרב
 מנחם לבי אייזנשטאט קונטרס בכה צענין זה, ובהערות
 ובסכמתו כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש, השוכה מהרב מנחם
 סגל פאלק בכתב. ד. בשנת תשי"ג פרסמתי במילואים לתורה

זה כופין על מדה סדום, וכל שכן התועב הזה שהוא אינו
 זריך עירוב ודוחה אותו אלא שכונה הגוים כדי שלא יאסור
 על שכונה ישראל, כו' ואפילו אין לו אלא פחה אחד הרבעה
 על הרבעה לד הגוים דוחין אותו אלא אותו הפחה, כאותה
 שאמרו דף סז. אפילו מכניס ומזיף גמלים וקרונות כל היום
 דרך מצוי אינו אוסר עכ"ל.

ומבואר שאם יש פחה ד' על ד' לד הגוים, ההלכה היא
 שאינו אוסר מפני שיש כאן דין של כופין על מדה
 סדום, והמושג הזה משנה את ההלכה לגבי המומר, שלא
 יוכל לאסור, ואע"פ שצפועל אין הצ"ד של ישראל יכול לכופו
 והוא הולך בכל דרך המצוי אבל ההלכה אומרת שדוחין אותו
 ואינו יכול לאסור את האחרים.

א"כ עכ"כ בנידון דידן יש להשתמש כאן בהלכה זו של
 כופין על מדה סדום, הרב הג"ל יש לו רשות לפרסם
 שאסור לעטל ואין לסמוך על העירוב מאיזה טעם שהוא
 חושב, אבל מכיון שיש קהל שמטלטלין וסומך על הפוסקים
 שמוחה, ובדור שלהם המטלטלים לא ישמשו בקולו, ואם נימא
 שיש לו זכות למחן בעירוב שזוכו אותו כדי שיגרסו עי"ן
 שאחרים יעשו איסור, אפילו לשיטתו שכל אופן אסור, הרי
 אמרו בירושלמי עירובין שר"י לא רצה לגרום משום מוטב
 שיכיו שוגגין ולא יהי מזידין, ועל יסוד זה ההלכה אומרת
 בעלה דעהו אפילו עומד ולווה לא יכול לבעל זכותו בעירוב
 כדי לאסור אחרים, ויכול להחמיר על עצמו שלא לעטל, אבל
 מה שנוגע לאחרים בעלה דעהו ואינו יכול לבעל.

והנה מלבד הסדרה הג"ל שאין אדם יכול לבעל הזכות של
 העירוב שמזכיר אותו, משום שבעלה דעהו, ומשום
 כופין על מדה סדום, יש עוד טעם שהעיקר בהכרעה חכמים,
 כמו שהוכיח האור זרוע שם מהרבה מקומות בש"ס, ואין
 אדם משים עצמו רשע, ובנידון דידן אם נאמין לו ויקלקל את
 העירוב הרי הוא עובר בלאו דלפני עור לא תתן מכשול, ויש
 שיטות האחרונים שאפילו מכשול בלאו דרצון עובר המכשיל
 בלפני עור דאורייתא כמבואר בשו"ת הרדב"ז ח"ד ח"ב ש"ב, כטע,
 (ורוב הפוסקים ס"ל שאפילו באיסור דרבנן אין אדם משים
 עצמו רשע, ויש שרצו לומר שאף במדת חסידות אלאמער
 ודחו להלכה). מכל אלה העטמים אין שום כח ציד הרב
 הג"ל, לבעל את זכותו בעירוב ואין בכוה לאסור, ובזה אין
 נ"מ בין יחיד לרבים.

ג.

ובהנוגע לחקירת הפרמ"ג, הנה הפרמ"ג לא כתב שום
 סברה לומר שהמזכה צע"כ יהי גרוע מהגובין
 ולתורה הסברה שיותר קל לזכות מלגבות, ומאילו בראצ"ד
 בהשגות פ"ה מה"ל עירובין הל"ב שכי לחלק בנידון דידן בין
 מזה לגובה, וראיתי בשו"ת בית יצחק הג"ל שכתב כן כמ"ש
 שאזכות קל שהרי טעמו של הרא"ש שאין כופין כי הקרבן
 יתחיל משום שיש חשש גזל אבל במזכה צע"כ אין חשש זה.
וכן מה שכתבתי אולי לר"ד צ"ד לזכות הרי דדיו ד"ד